

Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları (Elbistan Örneği)

Fatih Aydın^{a1}, Mücahit Coşkun^{a2}, Hüseyin Kaya^{a3}

^aKarabük Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Özet

Bu çalışmanın amacı, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesindeki *Elbistan Ticaret Meslek Lisesi*'nde öğrenim gören 266 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak *Aydın (2009)* tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmış ve veriler belirli değişkenlere göre SPSS'de analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları genelde olumlu olup, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna karşın, sınıf düzeyine göre öğrencilerin coğrafyaya yönelik tutumlarının 9 ve 10. sınıflar arasında farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya dersi, Ticaret meslek lisesi, coğrafyaya yönelik tutum, cinsiyet, sınıf düzeyi.

The Attitudes of Commercial Vocational High School Students Towards Geography Lesson (Elbistan Example)

Abstract

The aim of this study is to determine the attitudes of commercial vocational high school students towards geography lessons. The sample of the research covers 266 students at Elbistan Commercial Vocational High School in Elbistan county of Kahramanmaraş. As data gathering tool, the attitude scale, developed by *Aydın (2009)* was used and the datum were analyzed with SPSS regarding particular variables. According to the indications of the analysis,

¹ E-posta: fatihaydin@karabuk.edu.tr

² E-posta: mcoskun@karabuk.edu.tr

³ E-posta: huseyinkaya@karabuk.edu.tr

Commercial Vocational High School students' attitudes towards geography lessons are positive in general and have no significant difference according to gender. On the other hand it was put forward that at class levels, students' attitudes towards geography differentiated between 9th and 10th grades.

Key Words: Geography lesson, Commercial vocational high school, attitude towards geography, gender, class level

GİRİŞ

Öğrencilerin okula, derslere, okul ve oyun arkadaşlarına tutumları, onların okul-içi ve okul-dışı etkinliklerini ve bu yolla başarılarını etkiler. Bu konulara ilişkin olumlu tutumlar geliştirmek de okulun görevleri arasına girmektedir (Turgut, 1997). Eğitimde bilişsel özelliklerin geliştirilmesi kadar kuşkusuz duyuşsal özelliklerin de geliştirilmesi önemlidir. Duyuşsal alanın boyutları olan ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik gibi psikolojik yapılar bilişsel alanı da etkilemektedir (Akdemir, 2006).

Öğrenci tutumlarının dikkate alınmadığı bir eğitim ortamında, istenilen düzeyde öğretim yaşantılarının oluşması ve istendik yönde davranış değişikliğinin sağlanması güçleşmektedir. Öğrencinin geliştirdiği tutum, öğretmeni iki yönüyle ilgilendirmektedir. Bunlardan biri başlangıçta öğrencilerin derse/konuya olumlu tutum geliştirmelerini sağlamaktır. İkincisi ise olumsuz tutumları olumlu yönde değiştirmektir (Ülgen, 1995).

Duyuşsal alanın önemli bir boyutu olan tutum kavramı, çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Aşağıda bu tanımlardan bazılarını yer verilmiştir.

Tutumlar, kendileri gözlenemeyen fakat gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan eğilimlerdir (Kağıtçıbaşı, 2005). Tutum, bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimdir (Demirel, 2002). Tutum, belirli nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimidir (Tezbaşaran, 1997). Tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duyuşsal ve zihinsel hazırlık durumudur (Tavşancıl, 2002). Tutum; "belirli koşullarla etkileşim sonucu elde edilen çeşitli duyuşsal yaşantıların bireyde organize olmuş düşünsel yapıları oluş-

turması ve bu sayede tepkide bir yapılanmanın ortaya çıkması” olarak özetlenebilir (Pehlivan, 1997).

Tanımlar incelendiğinde tutumların dört temel özelliği olduğu söylenebilir. İlk olarak, tutumlar tepki vermeye hazır olmayı içerir. İkinci olarak, tutumlar güdüleme gücüne sahiptirler. Üçüncü olarak, tutumların durağan olma özelliği vardır. Son olarak, tutumlar değerlendirme içerir. İnsanların bir nesne veya durum karşısında gösterdikleri davranışlar tutumlarının birer yansımasıdır (Sakallı, 2001). Tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç ögesi vardır. Bilişsel öge, nesnelerin veya insanların bir grupta ilgili düşünce veya inançlarıdır. Duyuşsal öge, insanın bireyi veya nesneyi değerlendirmesidir. Davranış ögesi, bireye veya nesneye karşı yönelen davranışı temsil eder (Kağıtçıbaşı, 2005). Tutumun bu üç yönü çoğu zaman birbiriyle tutarlıdır (Morris, 2002).

Bireylerin tutumları gözle görülemez fakat onun davranışlarına bakılarak bir objeye ilişkin tutumu hakkında fikir sahibi olunabilir. Buna bir örnek olarak; bir öğrencinin yalnızca coğrafya dersinin ödevlerini yapmaması ve coğrafya derslerine devamsızlık yapması onun coğrafya dersine karşı olumsuz bir tutum içinde olduğunu gösterir. Bir obje ya da bir olaya karşı geliştirdiğimiz tutum eğer olumlu ise, onunla ilgili kararlarımızın olumlu olma olasılığı, eğer tutumumuz olumsuzsa onunla ilgili kararlarımızın olumsuz olma olasılığı vardır (Ülgen, 1995).

Coğrafya ve Coğrafya Öğretimi

Literatür incelendiğinde coğrafya kavramına ilişkin çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Aşağıda bu tanımlardan bazılarına yer verilmiştir.

Coğrafya sözcük anlamı olarak eski Yunanca'da yerin tasviri (*geo=yer* ve *graphie=tasvir*) anlamına gelmektedir. Coğrafya, “yeryüzü olayları arasındaki ilişkileri bu olayların dağılışlarını ve bu dağılışın nedenlerini inceleyen bir bilim” şeklinde tanımlanmaktadır (Tanoğlu, 1964).

Doğanay (1993) coğrafyayı, “coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları, insanla ilişkiler kurarak inceleyen bir bilimdir” şeklinde ifade etmiştir.

Şahin (2003) coğrafyayı, “insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insa-

nın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri dağılışı, nedensellik ve bağıllık prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilim" şeklinde tarif etmiştir.

Atalay (1992) coğrafyayı, "yeryüzünün şekillenmesini, şekillenmede etkili olan amilleri ve yeryüzünde canlı hayatı oluşturan insan, bitki ve hayvan toplulukları ile doğal ortam arasındaki ilişkileri ve bunların dağılışını inceleyen bir bilim dalıdır" şeklinde tarif etmiştir.

Coğrafyanın başlıca iki inceleme alanı bulunmaktadır. Yer şekilleri, iklim, bitki örtüsü, sular, toprak ve bunun gibi elemanlardan oluşan fiziki çevre ile ilgilenen fiziki coğrafya, diğeri ise insan ve insanın yeryüzündeki faaliyetleri ile ilgilenen beşeri ve ekonomik coğrafyadır (Güngördü, 2002).

Görüldüğü gibi coğrafya; insanla yeryüzü arasındaki ilişkileri inceleyerek, insanın bu ilişkiler sonucu neler yaptığını ve neler yapabileceğini inceleyen bir bilim özelliğindedir.

Coğrafyanın asıl görevi, dünya ile ilgili bilgi ve gerçekleri sunmaktır. Her gün coğrafi bilgimizi günlük yaşamımızda kullanırız ve bu bilgilerle kendimize ait kararlar alırız. Coğrafi faktörleri yaşayacağımız yeri seçmek amacıyla kullanırız. Öğrencileri yerleşim, yer ve yerler arasındaki ilişkiler, göçler ve bölge kavramlarıyla tanıştırmak, çevreye karşı olan tutum ve değerleri incelemek ve onlara zihinsel pratik beceriler vermek coğrafyanın görevlerindedir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Coğrafya, öğrencilerin öğrenmeleri gerekli olan en önemli dersler arasında yer almasına rağmen, birçok öğrenci coğrafya dersine karşı isteksiz kalmakta ya da başaramama kaygısı yaşamaktadır (Demirkaya ve Arıbaş, 2004). Bu durumun temel nedeni, coğrafya öğretiminde yaşanan sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Akinoğlu (2005), coğrafya öğretiminde yaşanan sorunları şöyle sıralamıştır:

- Coğrafya laboratuvarının olmaması ve pratik yapma imkânlarının çok kısıtlı olması var olan imkânların da öğreticilerdeki yanlış uygulamalardan dolayı hayata geçirilememesi,
- Görsel materyal eksikliği,
- Coğrafya dersinin gereğinden fazla konu kapsamaması,

- Coğrafya eğitiminin öneminin öğrencilere yeterince aktarılması,
- Öğrencilerin coğrafyayı ansiklopedik bilgi için öğrenmeye çalışması,
- Ortaöğretimde okutulan coğrafya derslerinin az olması ve buna bağlı olarak ÖSS sınavında dersle ilgili az soru çıkması,
- Coğrafyanın ders olarak pek dikkate alınmaması,
- Sınav kaygısı ve buna odaklı bir öğretim ve öğrenim sürecinin oluşması,
- Öğrenciye aşırı bilgi yüklenmesi yapılması, öğrencinin aldığı veya öğrendiği bilgiyi günlük hayatta kullanmasının yetersizliği,
- Coğrafya eğitiminin dağ, nehir, ova, başkent isimleri ezberlemenin ötesine gitmemesi veya öğrencinin böyle algılamak istemesi,

İlgili Araştırmalar

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını inceleyen çalışma henüz yapılmamıştır. Bu açıdan bakıldığında yapılan araştırma bir ilk özelliği taşıması bakımından önemlidir. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin ilgi düzeylerinin tespit edilmesi bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından coğrafya eğitimi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Genel lise öğrencileri üzerinde yapılan coğrafya dersine yönelik tutum çalışmaları ise, son yıllarda artış göstermiştir. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgi ve beklentilerini neyin etkilediğini göstermesi açısından önemlidir. Tekinarslan (2006), Alım (2008) ve Özgen ve Bindak (2009) bu çalışmalardan bazılarıdır.

Tekinarslan (2006) tarafından yapılan çalışma, 300 lise 3.sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; lise 3.sınıf öğrencilerinin genel olarak coğrafya dersine karşı tutumlarının orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin coğrafya dersinin faydalarına ilişkin olarak olumlu tutum ve düşünceye sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı tutumlarının; öğrenim gördükleri alana, coğrafya başarılarına göre ve öğretmenlerin algılanan yeterliliğine göre farklılık göstermiştir. Öğretmenin algılanan yeterlilik seviyesi arttıkça, öğrencilerin coğrafya tutum puanları da artmaktadır. Yani öğrenciler coğrafya öğretmenlerini yeterli buldukları ölçüde, coğrafya dersine karşı olumlu tutumlar geliştirmektedirler.

Alım (2008)'in lise öğrencilerinin tutumlarını belirlediği çalışmasının bulgularına göre, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumları orta düzeyde olup, cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmacı, lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirilmesi için, öğretmenlerin öğrencilerine öncelikle coğrafyanın gereğini ve önemini kavratarak işe başlamaları gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca araştırmacı, derste görsel öğretim araçlarının ve çeşitli öğretim yöntemlerinin kullanılmasının gerekliliğine değinmiştir.

Özgen ve Bindak (2009) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Betimsel yöntemin kullanıldığı çalışmada öğrencilerin coğrafya tutumlarının; devam ettikleri lise, okudukları alan, cinsiyet, kardeş sayısı ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Coğrafya dersine yönelik tutum çalışmalarından elde edilen sonuçlarda görülmektedir ki; coğrafya dersinde öğrencinin merkeze alınması, etkin katılımının sağlanması, düşüncelerine değer verilmesi ve verilen bilginin yaşamla bütünleştirilerek anlamlı hale getirildiği bir öğrenme ve öğretme ortamının oluşturulması, öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmesini desteklemektedir. Coğrafya derslerinde istendik düzeyde verimi elde etmek için, öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirme etkinliklerini göz ardı etmemek gerekir.

Araştırmanın Amacı

Ticaret meslek lisesindeki coğrafya derslerine karşı öğrencilerin tutumlarının değerlendirilmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesi, coğrafya öğretiminin etkililiğini artırması bakımından önemli bir araçtır. Öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgisinin düşük olduğu durumlarda, onlar için konular zor ve sıkıcı olacağı genel bir kabuldür.

Coğrafya dersi ticaret meslek liselerinde kültür dersleri adı altında okutulan bir derstir. Yapılan çalışmalarda göstermektedir ki, meslek lisesi öğrencileri kültür derslerine meslek derslerinden daha az önem vermektedir (Gül, 2008; Ersoy, 2007; Kuşbaşı, 2008; Karadağ, 2009). Coğ-

rafya dersinde öğrencilerin ilgi seviyesine yükseltmek ve bu olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamak öğrencilerin bu dersteki başarılarını doğrudan doğruya etkileyecektir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; öğrencilerin coğrafya dersiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olmaları başarılarını arttırmaktadır (Aydın, 2009; Coşkun, 2004; Demirkaya, 2003; Alaz, 2007; Uzunöz, 2008; Öztürk, 2008; Önal, 2008; Teyfur, 2009; Zayimoğlu, 2006; Sevilmiş, 2006).

Ticaret meslek liselerindeki coğrafya dersine karşı öğrencilerin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın problem cümlesi ve alt problemleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Problem Cümlesi

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları nedir ve öğrencilerin tutumlarında cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı fark var mıdır?

Alt Problemler

1. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları nedir?
2. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Bu araştırma, tarama modeli esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2002).

Çalışma Grubu

Bu araştırmaya 2009 – 2010 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında, Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesindeki *Elbistan Ticaret Meslek Lisesinde* öğrenim gören öğrencilerden toplam 266 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, cinsiyete ve sınıflara göre dağılımı **Tablo 1’de** verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete ve Sınıflara Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sınıflar			Toplam	
	9.	10.	11.	f	%
Kız	56	56	20	132	49.6
Erkek	75	27	32	134	50.4
Toplam	131	83	52	266	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırma grubuna katılan ticaret meslek lisesi öğrencilerinin 132’si kız, 134’ü erkektir. Bu öğrencilerden 131 tanesi 9.sınıf, 83 tanesi 10.sınıf ve 52 tanesi 11. Sınıf öğrencisidir. Dokuzuncu sınıf öğrencileri araştırmaya katılan öğrencilerin %49,2’sini, onuncu sınıf öğrencileri %31,2’sini ve onbirinci sınıflar %19,5’ini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla, Aydın (2009) tarafından faktör analizleri yapılarak geçerlik ve güvenilirliği test edilen “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği”, uzmanların da görüşlerinden yararlanılarak araştırmada kullanılmıştır. 454 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılan tutum ölçeğinin Cronbach Alpha güvenilirlik değeri .94 olarak bulunmuştur.

Anket maddelerinin incelenmesi sonucunda; anket maddelerinden 1, 5, 6, 10, 12, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 31 ve 34. maddeler **olumlu tutum maddeleri**, buna karşılık 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 25, 30, 32 ve 33. maddeler **olumsuz tutum maddeleri** olarak tespit edilmiştir.

Tutum ölçeklerinin temel işlevi, bireyleri kabul ettikleri ya da karşı çıktıkları bir önerme ile ilgili olarak kabul etme ya da karşı çıkma uçları arasında bir yere yerleştirebilmektir. Başka bir deyişle amaç; bireyin bir nesne ya da görüşe karşı hangi konumda olduğunun belirlenmesidir (Sevilmiş, 2006; Tekinarslan, 2006).

Tutum ölçekleri içinde en yaygın olanı *Likert tipi* tutum ölçeğidir. Bunun nedeni, ölçeğin geliştirilmesinin diğerlerine göre daha kolay ve kullanılabilirliğinin da yüksek oluşudur (Tavşancıl, 2002).

Araştırmada kullanılan likert tipi tutum ölçeğindeki her bir madde

için verilen cevaplar şu şekilde puanlanmıştır: “tamamen katılıyorum=5, katılıyorum=4, kararsızım=3, katılmıyorum=2, hiç katılmıyorum=1”.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler *SPSS 15.0'* de analiz edilmiştir. Öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumları ile ilgili verilerin analizinde *frekans (f)* ve *yüzde (%)* değerleri kullanılmıştır. Öğrencilerin coğrafya tutum puanları ile cinsiyetleri arasındaki ilişki de *ilişkisiz t-testi*, kullanılmıştır. Sınıf düzeyine göre anlamlı farklılığın olup olmadığını ise *Tek Yönlü Varyans Analizinden (One Way ANOVA)* yararlanılmıştır. Verilerden edilen bulgular tablolaştırılarak, yorumlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumları araştırmanın alt problemlerine göre ele alınmıştır.

3.1. Meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları nedir?

Meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla coğrafya dersi tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin verdikleri cevapların tutum ölçeğindeki cevap seçeneklerine göre dağılımları, frekans ve yüzde değerleri **Tablo. 2'** de verilmiştir.

Tablo 2. Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Frekans ve Yüzde Değerler

Tutum Ölçeği Madde- leri	Cevap Seçenekleri									
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Coğrafya sevdiğim bir derstir.	98	36,8	100	37,6	49	18,4	13	4,9	6	2,3
2. Coğrafya dersinden hiç hoşlanmam.	11	4,1	24	9,0	40	15,0	91	34,2	100	37,6
3. Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır.	17	6,4	30	11,3	41	15,4	80	30,1	98	36,8
4. Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum.	17	6,4	40	15,0	47	17,7	88	33,1	74	27,8
5. Diğer derslere göre en severek çalıştığım ders coğrafyadır.	24	9,0	81	30,5	84	31,6	54	20,3	23	8,6
6. Coğrafya dersi her öğrenci için gerekli ve önemli bir derstir.	98	36,8	88	33,1	50	18,8	20	7,5	10	3,8
7. Coğrafya dersi konularını anlamıyorum, bu yüzden coğrafya öğrenmek istemiyorum.	21	7,9	21	7,9	39	14,7	111	41,7	74	27,8
8. Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum.	12	4,5	27	10,2	23	8,6	95	35,7	109	41,0
9. Ne kadar çalışsam da coğrafya dersinde başarılı olamıyorum.	26	9,8	29	10,9	36	13,5	95	35,7	80	30,1
10. Coğrafya dersinin korkulacak yanı yoktur.	125	47,0	96	36,1	25	9,4	12	4,5	8	3,0
11. Coğrafya dersi konuları ilgimi çekmez.	15	5,6	26	9,8	47	17,7	95	35,7	83	31,2
12. Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır.	75	28,2	103	38,7	52	19,5	26	9,8	10	3,8
13. Bazı temel bilgilerin dışında coğrafyayı bilmek gereksizdir.	22	8,3	21	7,9	55	20,7	91	34,2	77	28,9
14. Coğrafyanın hayatıma katacağı bir şey yoktur.	14	5,3	16	6,0	34	12,8	111	41,7	91	34,2
15. Coğrafya ders saat-	22	8,3	28	10,5	40	15,0	100	37,6	76	28,6

leri azaltılırsa mutlu olurum.										
16. Coğrafya dersi sınavından çekinirim.	24	9,0	34	12,8	52	19,5	97	36,5	59	22,2
17. Coğrafya dersine mecbur olduğum için girerim.	20	7,5	28	10,5	29	10,9	94	35,3	95	35,7
18. Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım.	9	3,4	13	4,9	28	10,5	101	38,0	115	43,2
19. Coğrafya dersi ülkemizi ve dünyamızı daha iyi tanımamıza yardım eder.	150	56,4	81	30,5	15	5,6	14	5,3	6	2,3
20. Coğrafya konuları bende merak uyandırıyor.	79	29,7	89	33,5	54	20,3	25	9,4	19	7,1
21. Coğrafya düşünmeyi gerektiren bir derstir.	46	17,3	93	35,0	70	26,3	41	15,4	16	6,0
22. Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim.	33	12,4	48	18,0	91	34,2	50	18,8	44	16,5
23. Coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, etkilidir.	117	44,0	74	27,8	38	14,3	20	7,5	17	6,4
24. Coğrafya dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla tartışmaktan zevk alırım.	51	19,2	73	27,4	59	22,2	47	17,7	36	13,5
25. Coğrafya dersine harcadığım zamanı "boşa geçen zaman" olarak düşünüyorum.	20	7,5	29	10,9	27	10,2	78	29,3	112	42,1
26. Coğrafya dersinde doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandığım için seviyorum.	95	35,7	84	31,6	53	19,9	26	9,8	8	3,0
27. Coğrafya dersi sayesinde "küresel ısınma" gibi problemlerle ilgili yayınları daha yakından izliyorum.	73	27,4	97	36,5	44	16,5	36	13,5	16	6,0
28. Coğrafya ödevlerini yapmak beni eğlendirir.	64	24,1	83	31,2	61	22,9	33	12,4	25	9,4
29. Coğrafya ders saat-	36	13,5	68	25,6	74	27,8	51	19,2	37	13,9

lerini sabırsızlıkla beklerim.										
30. Coğrafya dersinin adını duyunca tedirgin olurum.	16	6,0	21	7,9	48	18,0	91	34,2	90	33,8
31. Coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını isterim.	117	44,0	89	33,5	32	12,0	22	8,3	6	2,3
32. Coğrafya dersi olmasa kendimi daha huzurlu hissederim.	21	7,9	17	6,4	67	25,2	85	32,0	76	28,6
33. Coğrafya öğretmenin ders işleyişi hoşuma gitmiyor.	52	19,5	36	13,5	39	14,7	59	22,2	80	30,1
34. İlerde coğrafya ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünüyorum.	27	10,2	25	9,4	85	32,0	42	15,8	87	32,7

Tablo. 2 incelendiğinde, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarına bakıldığında şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik genel tutumlarını ölçen ifadeler incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %74,4'ünün coğrafya dersini sevdiği görülmektedir. Ortaöğretim düzeyinde Demirkaya (2003), Alım (2008) ve Tekinarslan (2006); Lisans düzeyinde Demirkaya ve Arıbaş (2004) ve Dikmenli ve Aslan'ın (2009) çalışmalarında da öğrenciler coğrafya dersine yönelik olumlu tutuma sahiptir.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersine ilgi düzeylerinin belirlendiği *olumlu tutum maddelerine* verdikleri cevapların bazılarının yüzdelik değerlerine bakıldığında; ticaret meslek lisesi öğrencilerinin %74,4'ü coğrafyayı sevdiklerini, %83,1'inin coğrafya dersinden korkulmasına gerek olmadığını, %69,9'u coğrafya dersinin her öğrenci için gerekli ve önemli bir ders olduğunu, %66,9'u coğrafya dersinin günlük yaşamda çok yararlı olduğunu, %63,2'si coğrafya dersi konularına ilgi duyduklarını belirtmişlerdir.

2. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, olumsuz tutum maddelerine verdikleri cevaplar ile olumlu tutum maddelerine verdikleri cevaplar benzerlik göstermektedir. Örneğin; "Coğrafya dersinden hiç hoşlanmam" ifadesine öğrencilerin %13,1'si katılırken, %71,8'i bu ifadeye katılmamaktadır. "Derslerin içerisinde en sevimsiz olanı coğrafyadır" ifadesine

%68,8'i katılmamaktadır. *"Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum."* ifadesine %60,9'u katılmamaktadır.

3. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, olumlu tutum ifadelerinden en çok katıldıkları *"Coğrafya dersi ülkemizi ve dünyamızı daha iyi tanımamıza yardım eder."* cümlesi olmuştur. Öğrencilerin %86,9'u bu ifadeye katılmaktadır. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersinin ülkemizi ve dünyamızı tanımamızda önemli bir araç olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Öğrencilerin en çok katılmadığı tutum ifadesi, *"Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım"* cümlesi olmuştur. Öğrencilerin %81,2'si katılmamaktadır. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersi çalışırken kendi isteği ile çalıştığını göstermektedir. Bunu destekleyen tutum maddeleri de vardır. Örneğin, öğrencilerin %71'i *"Coğrafya dersine mecbur olduğum için girerim"* ifadesine katılmamaktadır.

4. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, uygulanan tutum ölçeğinde en çok *"kararsızım"* cevabını verdikleri tutum ifadesi *"Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim"* cümlesi olmuştur. Öğrencilerin %34,2'si bu ifadeye *"kararsızım"* cevabını vermiştir. Bu bulgu ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersinin amacını tam olarak kavrayamadığı sonucuna ulaşılabilir. Bu sorunun çözümü için Özgen, Bindak ve Birel (2007) şunları ifade etmişlerdir: *"Coğrafya biliminin doğru bir şekilde algılanması ve toplumun her kesiminde ihtiyaç duyulan problemlere çözüm yolları bulmak için kullanılabilmesinde en önemli konu şüphesiz ki eğitimidir. Her geçen gün yeni birtakım çevresel ve siyasal problemlerin yaşandığı dünyamızda coğrafya bilimine verilecek önem ölçüsünde coğrafya eğitimine de önem verilmeli, coğrafya biliminde kullanılan yaklaşım, araç gereç ve metotlar uygun yöntemlerle coğrafya eğitimine de yansıtılmalıdır. Bu tarzda verilecek bir coğrafya dersi vasıtasıyla öğrenciler ortaöğretimden sonra atılacakları hayatta coğrafi olarak ihtiyaç duyacakları her türlü bilgi ve beceriye sahip olabileceklerdir. Bu sayede öğrenciler, bilgi yüklenmeden çok, ihtiyaç duydukları bilgiye en kısa zamanda ve doğru yoldan nasıl ulaşabileceklerini ve bu bilgileri problemlerin çözümünde nasıl kullanacaklarını öğreneceklerdir."*

5. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, %77,5'i coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını istemektedir. Öğrencilerin %71,8'i coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımı kısaca yeterliliği etkili olduğunu düşünmektedir. Öğren-

cilerin %33'ü öğretmenlerinin ders işleyişini beğenmemektedir. Bu veriler, coğrafya öğretiminin hala *öğretmen merkezli* yöntem, teknik ve stratejilerle sürdürüldüğü ve derslerde araç-gereçleri yetersiz kullandığı sonucuna ulaştırabilir. Benzer sonuçları Kadioğlu (2008), Demirkaya ve Arıbaş (2004) ve Tekinarslan (2006) çalışmalarında da görülmektedir.

Okullarımızda coğrafya eğitimi konusunda karşılaşılan en önemli sorunlardan bir tanesi hiç şüphesiz öğretimin öğretmen merkezli yöntem, teknik ve stratejilerle sürdürülmesidir. Bu da coğrafyayı sevimsiz, sıkıcı, anlaşılması güç, bir yığın istatistikî bilgiden oluşan bir ders hüviyetine sokmaktadır. Tamamen öğretmen merkezli olan bu yöntemler, öğrencileri ezberciliğe ve tembelliğe ittiği, onların düşünmelerini, tartışmalarını, muhakeme yapmalarını, yaratıcılıklarını ve becerilerini geliştirmelerini engellediği için zararlı sonuçlar doğurmaktadır (Şahin, 2003).

6. Tablo 2'de görüldüğü gibi ticaret meslek lisesi öğrencilerinin %71,4'ü "*Coğrafya dersine harcadığım zamanı "boşa geçen zaman" olarak düşünüyorum*" şeklindeki ifadeye katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda öğrencilerin coğrafya dersine karşı olumlu bir tutum içinde oldukları anlaşılmaktadır. Şahin'in (2003) belirttiği gibi coğrafya derslerinde okutulan bilgiler, insan hayatını çeşitli yönlerden ilgilendirir ve insanlara çeşitli konularda yardımcı olur. Hemen her insan; yer bulmada, haritalardan yararlanmada, Dünya sorunları hakkında bilgi sahibi olmada, vatan sevgisinin güçlendirilmesinde ve daha pek çok konuda coğrafya dersleri ve coğrafi bakış açısı insanlara faydalı olmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada da öğrencilerin %71,4'ü coğrafya derslerinde boşa zaman harcadığını düşünmemesi ve coğrafya dersine karşı olumlu tutum içinde olması anlamlı bir durum arz etmektedir.

7. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin %66,9'u coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük bölümünün coğrafya bilgilerinin günlük yaşamda yararlı olduğunun bilincine varması ve olumlu tutum içinde bulunması sevindiricidir. Ortaöğretimde coğrafya öğretiminin en önemli amaçlarından biri de; kültürlü bir insanın kültürel düzeyinin, dünyayı doğru olarak bakıp gören bir kişi olması gerektiğini ve coğrafya bilmenin önemini örnekleri ile kavratmaktır. Çevreyi ve dünyayı görmenin, çevre ve dünya olaylar sistematığı arasındaki sıkı korelasyonu, örnekleriyle anlamaya bağlı olduğunu sezdirmektir (Doğanay, 1993). Derslerde bu amaçların yerine getirilebilmesi sayesinde, öğrenciler coğrafi bilgilerin

günlük yaşamdaki yararlarını daha iyi anlayacak ve coğrafyaya karşı daha olumlu tutumlar sergileyebilecektir.

8. Ticaret meslek lisesi öğrencileri coğrafya dersi sayesinde “Küresel ısınma” gibi problemlerle ilgili yayınları daha yakından izlediklerini (%63,9) ve Doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandıklarını (%67,3) ifade etmişlerdir. Öğrencilerin doğal afetler ve diğer çevre sorunlarını coğrafyayla ilişkilendirmeleri ve bu sorunların artmasının, coğrafyaya ilgilerini artırdığını düşünmeleri çevreye karşı duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrencilerin büyük oranda bu görüşe sahip olması Coğrafyanın en önemli unsurları olan İnsan-Doğal çevre ilişkisini algıladıklarını ve ikisinin birbirinin ayrılmaz parçaları olarak gördüklerini göstermektedir. Bu da göstermektedir ki Coğrafya derslerinde, konular içerisinde doğal afetler ve diğer çevre sorunlarına daha fazla ağırlık verilerek, öğrencilerde çevre bilinci artırılmalı ve doğal çevrenin bilinçsizce kullanımının nelere mâl olabileceği vurgulanmalıdır. Dünya üzerinde insanın olumsuz etkileri devam ettikçe, dünyamız üzücü felâketleri yaşamaya devam edecek, hatta önlem alınmazsa yakın gelecekte dünyamızda olumsuz çok büyük değişimler yaşanacaktır (Özey, 2001).

3.2. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya tutum puanları ile cinsiyetleri arasında, anlamlı bir farklılığın olup olmadığı ilişkisiz t-testi ile belirlenmiştir. Coğrafya dersine yönelik tutum ölçeği puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları **Tablo. 3**'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
Erkek	134	126,32	19,456	264	1,1001	,318
Kız	132	123,75	22,337			

Tablo. 3 incelendiğinde; öğrencilerin coğrafyaya yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(264) = 1,1001$ $p > .01$]. Bu bulgu, coğrafya dersine yönelik tutumlar ile cinsiyet arasında anlamlı bir

ilişkinin olmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Yani cinsiyete göre tutumlarda bir farklılık yoktur. Bu bulgu, Demirkaya ve Arıbaş (2004), Alım (2008), Özel ve Başoğlu (2007) ve Dikmenli ve Aslan'ın (2009) çalışmalarına benzerlik göstermektedir.

3.3. Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları, Sınıf Düzeyine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte midir?

Araştırmanın üçüncü alt probleminin analizinde, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutum puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları **Tablo. 4'**de verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri, sınıf düzeyi değişkenine göre sadece 9. ve 10. Sınıflar arasında anlamlı farklılaştığı görülmektedir [$F_{(2-263)} = 5,951$; $p < 0.05$]. Yani tutum puanları 9 ve 10. Sınıflar arasında anlamlı farklılık gösterirken diğer sınıflar arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 4: Tutum Ölçeği Puanlarının Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	5029,144	2	2514,572	5,951	,003	9.sınıf-10.sınıf
Gruplar İçi	111122,315	263	422,518			
Toplam	116151,459	265				

TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersine karşı tutumlarının ne seviyede olduğunun belirlenmesi araştırmanın birinci amacını oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan ticaret meslek lisesi öğrencilerinin genel olarak coğrafya dersine karşı tutumlarının olumlu (%74,4) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını daha olumlu seviyelere getirmek için genelde eğitim programlarında, özelde ise öğretim ve ders programlarında gerekli düzenlemeler yapılarak dikkatle uygulanmalıdır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersine yönelik tutum ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yani, cinsiyet ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafyaya yönelik tutumları üzerinde belirleyici bir faktör olarak görülmemektedir. Araştırmaya katılan ticaret meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları sınıf düzeyine göre sadece 9. Sınıf ile 10. Sınıf arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersinin faydalarına ilişkin olarak olumlu tutum ve düşünceye sahiptirler. Öğrenciler coğrafya dersi sayesinde;

- Ülkemizi ve dünyamızı daha iyi tanımamıza yardım ettiğini (%86,9),
- Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlı olduğunu (%66,9),
- “Küresel ısınma” gibi problemlerle ilgili yayınları daha yakından izlediklerini (%63,9),
- Doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandıklarını (%67,3) ifade etmişlerdir.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyen en önemli hususlar; öğretmenlerin ders içerisindeki tutum ve performansları, coğrafya derslerinin eğlenceli olmaması ve öğretmenin ders işleyişi tespit edilmiştir.

Öğrencilerin coğrafya dersini zevksiz olarak algılamaları coğrafya dersinin konularından ve içeriğinden değil, dersi işleyen, yönlendiren ve anlatan coğrafya öğretmenin eksikliklerinden kaynaklanmış olması daha güçlü bir olasılık olarak görülebilir. Öğretmen, öğretim sürecinin harekete geçiricisi ve düzenleyicisi olduğundan dersi zevkli hale getirmek için, öğrencilerin ruhsal durumlarına karşı duyarlı olmalı, öğrencilerinin yöntem değişikliği için verdiği sinyallere dikkat etmelidir. Dolayısıyla coğrafya öğretmeni, kendi kişisel çabaları ve duyarlılığıyla sınıfına en uygun gelen yöntemleri seçerek, konunun en iyi ve zevkli şekilde öğretimini sağlamalıdır. En iyi yöntem, az zamanda ve az emek sarf ederek fazla verim almaktır (Güngördü, 2002).

Ayrıca derslerde çağın teknolojik imkânlarından da yararlanılmalıdır. Örneğin eğitimde televizyon ve video kullanımı soyut konuların

somutlaştırılmasında çok büyük etkiye sahiptir. Sadece “kuru söz”le yapılacak bir coğrafya öğretimi ise ezberden öteye gitmeyeceğinden bu derslerde televizyon ve video kullanımı şarttır. Coğrafya eğitiminde televizyon ve video kullanımı sayesinde hem öğrencilerin görme ve işitme duyularına hitap edilerek konuların çok daha kalıcı olması, hem de derslerin monotonluktan kurtularak zevkli bir hale gelmesi sağlanabilir. Öğretmenlerin televizyon ve video destekli öğretim yaparken çeşitli öğretim stratejileri kullanmaları da gerekmektedir (Demirkaya ve Tokcan, 2006).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, coğrafya dersinde öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin kullanılması, öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Aydın (2009) *işbirlikli öğrenmenin*, Coşkun (2004) *proje tabanlı öğrenmenin*, Alaz (2007) ve Uzunöz (2008) *çoklu zeka uygulamalarının*, Öztürk (2008) *5E modelinin*, Önal (2008) *aktif öğrenme uygulamalarının*, Teyfur (2009) *bilgisayar destekli öğretimin* ve Zayımoğlu (2006) *yaratıcı drama* yönteminin öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumda, coğrafya öğretmenlerine öğrencileri için değişen Coğrafya Öğretim Programına uyumlu öğrenme ortamları hazırlamaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, Ö. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarı güdüsü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akinoğlu, O. (2005). “Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:13, s. 25-48.
- Alaz, A. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alım, M. (2008). “Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 19, s.25-33.
- Atalay, İbrahim. Genel Fiziki Coğrafya. İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi, 1992.
- Aydın, F. (2009). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin 10.Sınıf Coğrafya Dersinde Başarıya, Tutuma ve Motivasyona Etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Barth, James ve Demirtaş, Abdullah. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi, YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Eğitimi, Ankara, 1997.
- Coşkun, M. (2004). *Coğrafya Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Özcan. Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. Ankara, Pegem Yayınları, 2002.
- Demirkaya, H. (2003). *Coğrafya Öğretiminde 4MAT Öğretim Sisteminin Lise Coğrafya Derslerindeki Başarı ve Tutumlar Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirkaya, H. ve Arıbaş, K. (2004). "Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı:12, s.81-87.
- Demirkaya, H. ve Tokcan, H. (2006). "Coğrafya Öğretiminde Televizyon ve Video Kullanımı". *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı, 171, s. 296.
- Dikmenli, Y. ve Aslan, C.A. (2009). "Sınıf Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması." *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı:10, s.29-36.
- Doğanay, Hayati. Coğrafya Metodolojisi. Erzurum, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları, no:28, 1993.
- Ersoy, G. (2007). *Endüstri Meslek Lisesinde Görev Yapan Kültür Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri ve Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, C. (2008). *Meslek Eğitiminde Öğrencilerin Kültür Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenlerine Karşı Gösterdikleri Davranış Farklılıklarının Nedenlerinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Güngördü, Ersin. Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2002.
- Kadioğlu, Y. (2008). "Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Öğrencilerinin Coğrafya Derslerindeki İlgi Düzeylerinin Karşılaştırılması". *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı: 17, s.185-195.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. Yeni İnsan ve İnsanlar (10.Basım), İstanbul, Evrim Yayınları, 2005.
- Karadağ, O. (2009). *Endüstri Meslek Liselerinde Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri ve Etkili Olan Faktörler*. Yayımlan-

mamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Kuşbaşı, E. (2008). *Meslek Liselerinde Tarih Öğretiminin, Öğretmen Görüşlerine Göre Problemleri ve Çözüm Önerileri (Konya Örneğinde)*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Morris, Charles. Psikolojiyi Anlamak. Ankara: TPD Yayınları, 2002.

Önal, H. (2008). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme Uygulamaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özel, A. ve Başoğlu, M. (2007). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya Dersleriyle İlgili Görüşleri". *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı:15, s. 229-240.

Özey, Ramazan. Günümüz Dünya Sorunları. İstanbul: Aktif Yayınevi, 2001.

Özgen, N., Bindak, R. ve Birel, F.K. (2007). "Coğrafya Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58-65.

Özgen, N. ve Bindak, R. (2009). "Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi Siirt Örneği." *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı:2, s.421-440.

Öztürk, Ç. (2008). *Coğrafya Öğretiminde 5E Modelinin Bilimsel Süreç Becerilerine, Akademik Başarıya ve Tutuma Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Pehlivan, H. (1997). "Tutumların Doğası ve Öğretimi". *Çağdaş Eğitim*. 233: s.46-48

Sakallı, Nuray. Sosyal Etkiler. Kim Kimi Nasıl Etkiler. Ankara, İmge Kitabevi, 2001.

Sevilmiş, F. D. (2006). *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Akademik Benlik ve Tutumları ile Başarıları Arasındaki İlişki (İzmir/Konak İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Şahin, Cemalettin. Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar - Çözüm Önerileri). Ankara, Gündüz Eğitim Yayıncılık, 2003.

Tanoğlu, A. (1964). "Coğrafya Nedir?", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt:7, Sayı:14.

Tavşancıl, Ezel. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

- Tekinarslan, H. (2006). *Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Teyfur, E. (2009). *9. Sınıf Coğrafya Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretimin Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Tezbaşaran, Ata. *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997.
- Turgut, F. *Tutumların Ölçülmesi*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1997.
- Uzunöz, A. (2008). *Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Dersinde Çoklu Zeka Destekli Öğretimin Öğrenci Başarısı Tutumu ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Ülgen, Gülten. *Eğitim Psikolojisi: Birey ve Öğrenme*. Ankara, Bilim Yayınları, 1995.
- Zayimoğlu, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Coğrafya ve Dünyamız" Ünitesinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

